

Kunst sinu ümber. Maalikunsti uuendaja Merike Estna

Maria Arusoo
KAASAEGSE KUNSTI EESTI KESKUSE JUHATAJA

17. aprill 2020, 20:00

Merike Estna valmistamas ette oma näitust «Tuleviku tont, täis mineviku mälestusi», aastal 2019. FOTO: Marta Vaarik

Merike Estna on kaasaegne maalikunstnik, kes ei pea paljuks tuua maali seinalt põrandale, muuta seda jalamatiks või hoopis hommikumantliks. Tema loomingulised otsingud, mida iseloomustab tung uue ja värske järele, viisid ta viimati kaugele Mehhikosse Vaikse ookeani äärde Casa Wabi residentuuri. Pandeemia puhkedes jõudis Merike siiski õnnelikult Tallinna, kus ta nüüd kodus karantiinis püsib.

▶ KUULA ARTIKLIT

Saabusid kaks nädalat pärast närvesöövaid seiklusi Mehhiko residentuurist tagasi Tallinna ja oled nüüd mitu nädalat karantiinis olnud. Kuidas on tagasi kodus olla?

Kodus olla on hea! Pärast neli päeva kestnud teekonda Oaxaca maakonnast Vaikse ookeani äärest Tallinnasse jõuda oli ülim kergendus. Olin tegelikult juba peaaegu loobunud sellest, et saaksin veel lähikuudel tagasi. Lõpuks sain siiski üsna ootamatult evakuaatsioonilennule Mehhikost Saksamaale tänu Triinu Rajasalule Eesti saatkonnast Washingtonis.

Sellisel hetkel on kõige rahulikum olla oma kodus, ja isegi kui ma ei saa perekonnaga kohtuda, on mulle oluline neile praegu lähedal olla. Igatsen väga oma ateljeed, loodan, et varsti saan seal jälle maalima hakata. Siiani kodus olles ei ole liiga palju aega üle jäänud. Töötan poole kohaga EKA maali õppetooli dotsendina ja õppetöö käib nüüd *online*ts, mis tähendab, et töötan karantiinist hoolimata.

Mul puudub usk meediumitevahelisse hierarhiasse, mis on üks põhjusi, miks ma loon maale tihti materjalidele, mis on tuntud pigem tarbekunstina, näiteks nagu vaibad, keraamilised vaasid ja plaadid, kantavad riided, küünlad.

Mul oli mõni päev pärast Eestisse naasmist ja üksi koju kinnijäämist sünnipäev. Ütleme nii, et mul ei olnud sellele päevale väga kõrgeid ootusi. Tuli aga välja, et see kujunes äärmiselt toredaks ja meeldejäävaks! Sõbrad käisid sünnipäevalaulu laulmas maja all (elan seitsmendal korrusel) ja ukse taga, jälgisin läbi ukse silma. Minuni jõudsid lilled, vein ja isetehtud karulaugupesto. Ema saatis -koogi ja vend arvas, et võiks mulle musta lille kinkida. Selle päeva jooksul oli väga palju kõnesid perega ja Eestis ning mujal elavate sõpradega. Ma pole vist kunagi oma sünnipäeval nii paljude inimestega rääkinud.

Casa Wabi residentuur Mehhikos, kus viibisid, algas nagu muinasjutt, siis aga muutus see lõksuks, kuhu pandemia tõttu olid sunnitud jääma. Räägi veidi sellest kogemusest ja miks sa üldse läksid teise maailma otsa, et tööd teha?

Olen juba neli aastat töötanud Mexico Citys asuva Karen Huberi galeriiga, kellest on saanud mulle tähtis koostööpartner. Nii tundus ka loogiline kasutada võimalust töötada veidi aega Mehhikos kohapeal, eriti kuna Casa Wabi on üks hinnatumaid Ladina-Ameerika residentuure, kuhu saab väikeste eranditega ainult kuraatori kutsel. Seega olin väga rõõmus, kui mind sinna osalema paluti.

Casa Wabi töötab palju residentuuri ümbritseva kogukonnaga. Paljud kunstnikud teevad näiteks projekte kohalike koolidega. Ka minul oli käsil monumentaalmaal sealse väikese linna Manialtepeci kooli sööklasse. Maal pidi katma nii söökla lauad kui pingid ja olema samal ajal lauamäng! Osa maalist oli kujundatud tahvlitena, jättes võimaluse lastel maali edasi arendada. Kahjuks ei õnnestunud mul endal projekti lõpule viia, kuna koolid suleti, enne kui see valmis sai. Kuid Casa Wabi meeskond lubas teose minu juhiste järgi lõpetada, kui koolid uuesti avatakse.

Merike Estna Casa Wabi stuudios. FOTO: Maria Arusoo

Residentuur ise oli ülimalt inspireeriv, mul vedas väga kunstnikega, kellega koos residentuuri jagama sattusin. Klappisime hästi ja koos oli hea niisama aega veeta kui ka tuleviku koostöömõtteid mõlgutada.

Üks residentuuris olnud Mehhiko kunstnik Jaime Alonso Lobato Cardoso pidi juba nüüd mais sõitma New Yorki, et aidata teha mul *performance* mainekal Frieze kunstimesil, kus pidin osalema sooloprojektis Temnikova & Kasela galeriis. Kahjuks eriolukorra tõttu Frieze muidugi ei toimu, aga Jaimega peame plaane edasiseks koostööks kindlasti teinekordki.

Tulin tagasi väga inspireeritult ja nüüd ootan kannatamatult, millal saaksin hakata stuudios tööl käima.

Suur osa kaasaegsest kunstimaailmast on rahvusvaheline ja ülekiirenenud. Pandeemiaga on tekkinud sundaeglustumine ja paljud kunstnikud on jäänud oma riigi piiridesse. Kas sa usud, et see toob kaasa mingi suurema muutuse?

Praegune hetk õpetab meile kõigile kindlasti palju. Üllatav on see, kui palju asju saab tegelikult tehtud *online*is. Mina usun lokaalse kunstimaailma võimalikkusse ja näen selles palju plusse. Iseasi on see, kui lihtne selle juurde liikuda, olles juba loonud töö- ja sõprussidemeid üle maailma.

Minu jaoks algas aeglustumine juba Casa Wabis. Sealne kuumus ja teine elurütm ei andnud muud võimalust. Asju tuli teha pigem hommikul vara, sest keskpäeval oli liiga palav ja õhtuses pimeduses oli avatud stuudios natuke kõhe – selletaguses kaktuseaias leidus igasugu loomi.

Kuid kogu selle Casa Wabi aeglustumise käigus kogusin palju mõtteid, mida nüüd maalida sooviks.

Sinu looming on aja jooksul väga palju muutunud, aga endiselt võib sinust rääkida kui maalikunstnikust. Miks maalimine sulle oluline on?

Maal on tõesti mind jätkuvalt võlunud just oma keerukuse tõttu. Kui lõpetasin magistri Londonis Goldmiths College'is, tundus mulle peaaegu et võimatu, et maalides saaks tänapäeval veel midagi olulist teha. Ajalooline raskus istus maalikunstil kaelas nagu kivi. See aga tähendas, et tegemist on äärmiselt huvitava väljakutsega! Usun, et just see on mind siiani maali küljes hoidnud.

Mind on väga huvitanud, miks nähakse maali väärisobjektina, mis riputatakse seinale, kuhu see siis vaigistatuna jääb. Kuidas aga muuta maali liikuvaks ja elusaks teoseks? Mul on olnud ka loomeperiood, kus üritasin kasutada kõike, mida maalikunstis pole peetud justkui piisavalt tõsiselt võetavaks – näiteks mõningaid värvikombinatsioone või visuaale.

Oma viimase aja loomingus oled palju kasutanud käsitööelemente – käsitsi maalitud riideid, kootud vaipu, savianumaid, mis moodustavad kokku maaliinstallatsiooni.

Mul puudub usk meediumitevahelisse hierarhiasse, mis on üks põhjusi, miks ma loon maale tihti materjalidele, mis on tuntud pigem tarbekunstina, näiteks nagu vaibad, keraamilised vaasid ja plaadid, kantavad riided, küünlad.

Selle kaudu, et kasutan selliseid materjale, mis on olnud pigem levinud tarbekunstis ja olnud peaaegu et tabu maalikunstis, olen üritanud tõstatada küsimusi selle kohta, kuidas või mis põhjustel ajalooliselt üks kunstisuund teisest eristuma hakkas.

Mis sulle inimese ja kunstnikuna maailmas korda läheb?

Empaatia, hoolivus teineteise ja meid ümbritseva keskkonna suhtes.

Jaga mõnd soovitus üksi kodus olemiseks!

Mõned päevad peale kojujõudmist kirjutasime ühe kunstnikuga, kellega Casa Wabis kohtusime. Olin esimeste karantiinipäevade entusiasmi täis ja kirjutasin talle, kuidas kavatsen kodus sporti teha, hispaania keelt õppida ja veel palju muudki. Tema aga oli juba paar nädalat varem koju jõudnud ja juba karantiiniga harjunud ning vastas elutargalt «jaa jaa, küll sa näed, on ok ka mitte midagi teha».

Teost «Tuleviku tont, täis mineviku mälestusi» (2019) analüüsib Kaarin Kivirähk

Jaauari lõpuni sai Malmö moodsa kunsti muuseumis näha Merike Estna isikunäitust, mis koosnes kunstnikule iseloomulikult suurest maaliinstallatsioonist, mis laieneb lõuendilt pinkidele, vaipadele, põrandale.

Maal jõuab hommikumantli kujul ka Estna enda ja kaasesineja Andrius Mulokase selga, kes näitusega kaasnevas *performance*'is liikusid ringi installatsiooni sees. Nii muutusid nad tegelasteks, kes justkui maali tasapinnast välja on astunud ning ümisesdes ja vilistades fantaasiametsa tunnet veel elavdavad.

«Tuleviku tont, täis mineviku mälestusi», 2019, Moderna Museet, Malmö (Rootsi moodsa kunsti muuseum Malmös).
FOTO: Helene Toresdotter

Malmö näituse jaoks loodud teostel kasutas Estna viiteid eri maade rahvausunditele, sidudes need kaasaja uskumuste, lootuste ja hirmudega. Seinal rippuval monumentaalsel maalil «Ohustatud aegade ookean» on kujutatud meduusid – iidsetest aegadest pärit mereloomakesed, kes unenäoliste hõljukitena tulevikutonti ennustavad.

Merike Estna (1980)

- Eesti Kunstiakadeemia maali eriala BA 2005, Londoni Ülikooli Goldsmiths College'i visuaalkunsti MA 2009
- Kultuurkapitali kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitali aastapremia (2020)
- Kunstnikupalga saaja 2020–2022
- Järgmine grupinäitus, kus Estna osaleb, on Kristi Kongi kureeritud «Let me dream once more» Narva kunstigaleriis (18.09.2020–10.01.2021)

